

De Nederlandse topsport

Een selectie uit de Monitor Sport en corona III – De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector.

Redactie

Ine Pulles

Peter van Eldert

Peter Nafzger

Hugo van der Poel

Oplegger hoofdstuk 5 – De Nederlandse topsport

Dit document bevat het hoofdstuk ‘De Nederlandse topsport’ uit de Monitor Sport en corona III - De gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector. Dit losse hoofdstuk is geschikt voor wie specifiek geïnteresseerd is in de gevolgen van de coronamaatregelen voor de Nederlandse topsport. Het hoofdstuk gaat o de financiële gevolgen voor de topsport, topsportevenementen en de internationale concurrentiepositie. Dit document is geen zelfstandige rapportage, maar een selectie uit de Monitor Sport en corona III, ter bevordering van de leesbaarheid en het gebruiksgemak. De gehele rapportage is [hier](#) te vinden. De managementsamenvatting van het rapport is [hier](#) te vinden.

Achtergrond Monitor Sport en corona III

In de Monitor Sport en corona III worden de data en kennis gebundeld over de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sportsector die eind april 2021 beschikbaar zijn. We brengen de gevolgen van de coronamaatregelen voor het sport- en beweggedrag en voor de organisatie en financiering van de sport in Nederland in beeld. Daarbij gaat de aandacht uit naar sportverenigingen, sportondernemers, de ondersteuningsstructuur, topsport, sportevenementen en betaald voetbal. De nadruk ligt op nieuwe data en kennis sinds eind november 2020. Wat tot dan bekend was, is gepubliceerd in de eerste twee uitgaven van de Monitor Sport en corona. De eerste twee monitoren Sport en corona¹² zijn respectievelijk begin juli 2020 en eind november 2020 naar de Tweede Kamer gestuurd. De insteek van deze derde monitor is te komen tot een zo goed mogelijke schatting van het omzetverlies en de directe schade voor de diverse deelsectoren van de sportsector.

De Monitor Sport en corona III, uitgevoerd door het Mulier Instituut, is de derde overzichtsstudie in een serie monitors vanuit het kennisconsortium Sport en corona. In dit consortium hebben het Mulier Instituut en Kenniscentrum Sport & Bewegen op verzoek van de uitvoeringsalliantie van het Nationaal Sportakkoord (ministerie van VWS, Vereniging Sport en Gemeenten en NOC*NSF) hun krachten gebundeld. Met als belangrijkste opdracht voor het Mulier Instituut om de gevolgen van de coronamaatregelen voor de sport te monitoren. Kenniscentrum Sport & Bewegen heeft het platform www.sportencorona.nl ontwikkeld om de beschikbare kennis, data en praktijkvoorbeelden te delen.

¹ Poel, H. van der & Pulles, I. (red.) (2020). [Monitor Sport en corona. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

² Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). [Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

5. De Nederlandse topsport

Agnes van Suijlekom, Marit Dopheide en Lianne Balk

In dit hoofdstuk worden de mogelijke gevolgen van de coronamaatregelen voor de Nederlandse topsport³ beschreven. Dit is een geactualiseerd beeld ten opzichte van de tweede Monitor Sport en corona.⁴ Ondanks de verscherpte landelijke maatregelen heeft de topsport in Nederland grotendeels doorgang kunnen vinden. Een grote groep topsporters kan trainen en deelnemen aan wedstrijden, zodat zij de voorbereiding op de Olympische Spelen kunnen voortzetten. Daarentegen zien sportbonden en TeamNL-centra (voorheen CTO's) de inkomsten teruglopen, waardoor de eigen bijdrage aan de topsport- en talentprogramma's onder druk komt te staan. De onvoorziene kosten in de topsport als gevolg van de coronacrisis lopen op bij de bonden, TeamNL-centra en NOC*NSF (bv. extra kosten voor de uitzending naar de Olympische en Paralympische Spelen).

In dit hoofdstuk belichten we op basis van recente gegevens, gesprekken en mediaberichten de ontwikkelingen die de Nederlandse topsport afgelopen winter heeft doorgemaakt. De focus ligt op de financiële gevolgen voor de topsport, de herstart van de topcompetities, de ontwikkeling van sporttalenten, het organiseren van topsportevenementen en tot slot de internationale concurrentiepositie.

5.1 Tijdelijk coronamaatregelen topsport

Vanwege het stijgende aantal besmettingen werden halverwege december 2020 de landelijke maatregelen verder aangescherpt (zie figuur 5.1). Deze aanscherpingen hadden weinig invloed op de topsport. De topsport- (S) en opleidingsprogramma's (S-1), evenals het betaald voetbal, konden ondanks de verscherpte maatregelen worden voortgezet op de aangewezen topsportlocaties.⁵ Daarnaast werd het voor topsporters uit topcompetities⁶ weer mogelijk om onder voorwaarden⁷ in groepen te trainen en wedstrijden te spelen. In totaal betreft dit een selecte groep van 1.000 voetballers en 5.000 topsporters uit andere competities. De overige topsporters en talenten moeten zich houden aan de maatregelen die gelden voor de breedtesport. Dit betekent dat het voor deze groep niet mogelijk is om binnen te sporten (sinds 17 december 2020). Buiten sporten mag wel, waarbij topsporters en talenten tot en met 26 jaar op sportaccommodaties in groepsverband mogen trainen. Sinds halverwege maart 2021 mogen topsporters vanaf 27 jaar die niet vallen onder de groep sporters die trainen op een aangewezen topsportlocatie, met maximaal vier personen op anderhalve meter afstand trainen bij de sportvereniging.

³ De nadruk in deze rapportage ligt bij de topsport georganiseerd en ondersteund door NOC*NSF en de aangesloten sportbonden. Betaald voetbal komt aan bod in hoofdstuk 6 (Evenementen). Er is slechts beperkte aandacht voor 'commerciële' topsport en topsport buiten het bereik van NOC*NSF en de aangesloten bonden.

⁴ Poel, H. van der, Nafzger, P. & Eldert, P. van (red.) (2020). [Monitor Sport en corona II. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#). Utrecht: Mulier Instituut.

⁵ NOC*NSF (z.d.) [Aangewezen trainingslocaties voor topsporters](#).

⁶ Topcompetities in de sporten: hockey, basketbal, waterpolo, volleybal, handbal, korfbal, beachvolleybal, honkbal, softbal, rugby, ijshockey, rolstoelbasketbal, zaalvoetbal, badminton en tafeltennis (zowel mannen als vrouwen). Cricket werd later toegevoegd aan de lijst.

⁷ NOC*NSF (2021). [Protocol verantwoord opstart topcompetities](#).

Figuur 5.1 Tijdlijn coronamaatregelen voor de Nederlandse topsport (oktober 2020–april 2021)

14 oktober 2020	Op aangewezen topsportlocaties mogen topsporters de trainingen continueren. De overige topsporters/talenten (18+ jaar) mogen trainen in een groep van maximaal vier personen, op anderhalve meter afstand. Landelijke topcompetities zijn stilgelegd (uitzondering: Eredivisie voetbal mannen/vrouwen en de Keuken Kampioen Divisie).
17 december 2020	Topsporters die actief zijn in topcompetities ⁶ mogen onder voorwaarden (zie protocol ⁷) weer in grote groepen trainen en wedstrijden spelen (totaal 5.000 topsporters). Voor de overige topsporters/talenten geldt dat de binnensportaccommodaties gesloten zijn. Buiten sporten mag met maximaal twee personen.
23 januari 2021	De avondklok wordt ingevoerd in Nederland. Topsporters kunnen hierin, afhankelijk van de werkgever, een uitzonderingspositie krijgen. De werkgever bepaalt of het strikt noodzakelijk is om 's avonds onderweg te zijn.
3 maart 2021	De groep topsporters/talenten tot en met 26 jaar die <u>niet</u> op een aangewezen topsportlocatie trainen en/of deelnemen aan een topcompetitie, mag bij de sportvereniging buiten in groepsverband trainen zonder anderhalve meter afstand.
16 maart 2021	De groep topsporters/talenten vanaf 27 jaar die <u>niet</u> op een aangewezen topsportlocatie trainen en/of deelnemen aan een topcompetitie, mag buiten bij de sportvereniging trainen met maximaal vier personen, op anderhalve meter afstand.

5.2 Financiële gevolgen voor de Nederlandse topsport

Sportbonden en TeamNL-centra

Als gevolg van de coronacrisis hebben sportbonden te maken met een terugloop in inkomsten. Dit komt onder andere door het wegvallen van sponsorgelden, afgelastingen van evenementen en een vermindering van de afdracht van verenigingen, die onder druk staan door stilliggende competities (zie ook paragraaf 7.1). Door deze inkomstenderving komt de eigen bijdrage aan de topsport- en talentprogramma's van een groot aantal sportbonden in het geding. Ook de eigen bijdrage van de TeamNL-centra staat onverminderd onder druk. Door het wegvallen van de inkomsten uit het Hotel en Congrescentrum is de schade bij het TeamNL-centrum Papendal het grootst.

Eenmalige tegemoetkoming

Vanwege de inkomstenderving bij de sportbonden en TeamNL-centra heeft toenmalig kamerlid Rudmer Heerema een motie ingediend bij de Tweede Kamer (november 2020).⁸ Dit heeft ertoe geleid dat de overheid eenmalig 5 miljoen euro beschikbaar heeft gesteld om de continuïteit in de topsportprogramma's te waarborgen. Zowel sportbonden als TeamNL-centra hebben de mogelijkheid gekregen om een subsidieaanvraag in te dienen, waarbij alleen de inkomstenderving mocht worden aangedragen. Eventuele extra (onvoorziene) kosten door de coronacrisis mochten niet worden meegenomen in deze aanvraag. In totaal hebben 27 bonden en vier TeamNL-centra deze compensatie

⁸ Heerema, R., Diertens, A. & Martels, M. von (2020). [Motie van het lid Rudmer Heerema c.s. over een financiële tegemoetkoming voor sportbonden met één of meer topsport- en/of talentprogramma's](#).

aangevraagd; dertien bonden en één TeamNL-centrum hebben geen aanvraag ingediend. Uiteindelijk hebben alle bonden en de TeamNL-centra die een compensatie hebben aangevraagd, toezegging gekregen voor een (gedeeltelijke) compensatie. De compensatie voor de topsportprogramma's van de verschillende bonden bedroeg in totaal 4,7 miljoen euro en voor de TeamNL-centra ruim 300.000 euro.

Extra (verwachte) kosten

Naast inkomstenderving hebben sommige topsportprogramma's van sportbonden te maken met extra (onvoorziene) kosten als gevolg van de coronacrisis. Dit zijn bijvoorbeeld extra transport- en/of verblijfskosten, kosten voor de verplaatsing van evenementen van 2020 naar 2021 en kosten voor coronatesten en preventieve middelen zoals mondkapjes. Ook de TeamNL-centra hebben te maken met extra kosten voor onder andere veiligheidsmaatregelen en met extra operationele kosten.

Indien van toepassing kon voor de extra kosten een reallocatieverzoek worden ingediend. Hierbij worden de extra verwachte kosten in 2021 (gedeeltelijk) betaald vanuit de onderbesteding van 2020. In totaal is een bedrag van ruim 4,6 miljoen euro gerealiseerd, waarvan 3,3 miljoen euro vanuit de bijdrage van NOC*NSF en 1,4 miljoen euro vanuit de eigen bijdrage van de bonden. Een aantal sportbonden heeft besloten de onderbesteding niet te realloceren. Daarvan zullen de gelden naar rato van de eigen bijdrage verdeeld worden tussen de sportbond en NOC*NSF. Bij NOC*NSF komt dit geld in de topsportreserve terecht, waardoor het beschikbaar blijft voor de topsport.

Topsportaccommodaties

Naast teruglopende inkomsten en toenemende kosten ontstaat door de coronacrisis een terughoudendheid voor nieuwe investeringen. Bij sportaccommodaties die gebruikt worden door TeamNL komen de ver- en nieuwbouwplannen op korte en lange termijn in de knel. Het mogelijke effect hiervan op de topsport is moeilijk te duiden, maar als niet meer aan de veiligheidseisen kan worden voldaan, ontstaan veiligheidsrisico's.

Topsporters

Door het uitstel van de Olympische Zomerspelen vinden zowel in 2021 (zomer) als in 2022 (winter) Olympische Spelen plaats. Hierdoor neemt het aantal topsporters met een A-/HP-status toe, waardoor meer sporters gebruik kunnen maken van de stipendiumregeling.⁹ Het totaal aantal fte aan stipendia ligt momenteel op 475, waar een fte-gemiddelde van 430 was begroot voor 2021. In de situatie vóór corona maakte ongeveer drie kwart van de sporters met een A-status gebruik van de stipendiumregeling. Ten tijde van de tweede Monitor Sport en corona was nog geen stijging zichtbaar in het aandeel stipendiumgebruikers, maar momenteel (april 2021) lijkt dit wel het geval. Door het wegvallen van andere inkomstenbronnen (bv. uit start- en prijzengeld, sponsoring) is het percentage stipendiumgebruikers gestegen (78,1%) ten opzichte van de begroting (74,4%).

In de vorige monitor was te lezen dat het aantal aanvragen bij TeamNL@work¹⁰ was toegenomen als gevolg van de coronacrisis. Deze aanvragen waren destijds hoofdzakelijk gericht op persoonlijke ontwikkeling en loopbaancoaching. Momenteel is deze toename niet meer waarneembaar, mede doordat de focus veelal

⁹ Het stipendium is een maandelijkse financiële ondersteuning voor topsporters die geen of onvoldoende inkomen hebben om te voorzien in hun levensonderhoud. De hoogte van het stipendium is leeftijdsafhankelijk en kan oplopen tot een bedrag van 2.500 euro bruto per maand. De financiering van de stipendia komt van VWS.

¹⁰ TeamNL@work is een programma van NOC*NSF waarbij topsporters ondersteuning kunnen ontvangen bij de duale carrière en/of de transitiefase van topsport naar een maatschappelijk carrière.

ligt op Olympische kwalificatie. Naar verwachting zal het aantal aanvragen na de Olympische Spelen weer toenemen.

Er zijn ook topsporters die geen A-/HP-status hebben, en die daarom sowieso geen beroep kunnen doen op een stipendium. Dit betreft vooral topsporters die in een commerciële setting opereren, soms als ‘werknemer’, soms als ‘zelfstandig ondernemer/zzp’er’ en soms (nog) in het levensonderhoud voorzien door steun van ouders, prijzengeld, beurzen e.d. Bij inkomensverlies als gevolg van de coronacrisis kunnen zij gebruik maken van diverse regelingen.

TONK-regeling

De overheid heeft een nieuwe regeling beschikbaar gesteld: de Tijdelijke Ondersteuning Noodzakelijke Kosten (TONK). Deze regeling is bedoeld voor iedereen wiens inkomen aanzienlijk is gedaald door de coronacrisis en die daardoor moeite heeft met het betalen van noodzakelijke kosten, zoals woonlasten. Ook topsporters mogen gebruik maken van deze regeling. De TONK-regeling is met terugwerkende kracht beschikbaar vanaf 1 januari 2021 en loopt tot juni 2021. De aanvraag van de TONK verloopt via de gemeenten, waarbij de mate van ondersteuning afhankelijk is van het gemeentelijk beleid. Gemeenten mogen bijvoorbeeld zelf de hoogte van de vergoeding bepalen. Hierdoor is het lastig om zicht te krijgen op de daadwerkelijke ondersteuning die beschikbaar is voor topsporters. Onlangs bleek dat minder gebruik wordt gemaakt van de regeling dan verwacht.¹¹ Veel mensen zouden achter het net vissen, mede doordat het inkomen van de partner wordt meegenomen in de toetsing.¹²

Tozo 4

Net als bij de voorgaande Tozo-uitkeringen kunnen topsporters die als zelfstandig ondernemer staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel aanspraak maken op de Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers 4.0 (Tozo 4). De Tozo 4-uitkering loopt vanaf 1 april 2021 tot 1 juli 2021 en kan met maximaal een maand terugwerkende kracht worden aangevraagd. Topsporters kunnen hierbij ook de eventuele misgelopen verdiensten uit het buitenland (start-, prijzen- en sponsorgelden) opgeven als inkomstenderving. Tot eind september 2020 hebben in totaal 120 ‘beroepssportlieden’ een Tozo-uitkering ontvangen (tabel 2). Onduidelijk is hoeveel aanvragen in de periode daarna zijn toegekend.

NOW-regeling

De Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid (NOW) is bedoeld voor werkgevers die als gevolg van het coronavirus een substantieel omzetverlies hebben (minimaal 20%). Momenteel is de NOW 3.3 van kracht. Onder de noemer ‘beroepssportlieden’ is 1 miljoen euro aan NOW 1.0-subsidies (1 maart-31 juli 2020) uitbetaald, 2 miljoen euro aan NOW 2.0-subsidies (tot 1 oktober 2020) en 1 miljoen euro aan NOW 3.1-subsidies (tot 28 december 2020) (tabel 2).

Tijdelijke Corona Regeling

De Tijdelijke Corona Regeling (TCR) die in 2020 vanuit de sport beschikbaar is gesteld, is definitief niet verlengd. Topsporters konden in de periode van 1 maart t/m 31 augustus 2020 aanspraak maken op de TCR als hun inkomen was teruggevallen tot onder het minimumloon. Deze regeling is destijds in het leven geroepen door NOC*NSF, de NOC*NSF Atletencommissie, vakbond NL Sporter en het Fonds voor de Topsporter. Doordat geen middelen vanuit de sport meer beschikbaar zijn, is besloten deze regeling niet te verlengen.

¹¹ NOS Nieuws (2021). [TONK-steun veel minder aangevraagd dan verwacht, 'regels zijn te streng'](#).

¹² NOS Nieuws (2021). [Koolmees: gemeenten moeten ruimhartiger omgaan met TONK-regeling](#).

5.3 Dilemma's in topcompetities

In december 2020 werd aangekondigd dat topsporters in topcompetities in binnen- en buitensporten weer mochten trainen en dat weer wedstrijden georganiseerd mochten worden. Op dat moment lagen de topcompetities twee maanden stil, op het betaald voetbal na: daar werd al sinds september weer gespeeld. Waar het voor de buitensporten relatief makkelijk was om de competitie te herstarten, hebben de binnensportcompetities veelal te maken gehad met een logistieke puzzel. In dezelfde persconferentie werd namelijk medegedeeld dat niet meer mocht worden gesport in binnensportlocaties, waaronder sporthallen en zwembaden. Op erkende (top)sportlocaties na werden de binnensportlocaties gesloten, wat voor sommige topsporters betekende dat zij moesten uitwijken naar een andere locatie. Ondanks de uitdagingen die dit met zich meebracht op organisatorisch vlak, was het voor veel sporten mogelijk om de topcompetitie halverwege of eind januari 2021 te herstarten.

De mogelijkheid om de topcompetities te herstarten viel samen met de verlenging van de lockdown. De competities waren hierop voorbereid en hadden doorgaans een strikt protocol klaarliggen, maar om uiteenlopende redenen begonnen niet alle sporten direct met een herstart van de competitie. Zo waren er in het zaalvoetbal en badminton financiële problemen en ontstonden bij meerdere verenigingen ethische dilemma's.¹³ Het geweten van de sporters, die weer mochten sporten terwijl het land in een strenge lockdown zat, zorgde voor een barrière bij de herstart van de competities. Er heersten schuldgevoelens tegenover de maatschappij bij deelname, maar ook tegenover het eigen team wanneer een sporter zou besluiten om niet mee te doen. Met name bij spelers en verenigingen in zaalsporten zoals volleybal, handbal, korfbal en basketbal ontstond de vraag of het ethisch verantwoord was om te trainen en wedstrijden te spelen in de gesloten sportaccommodaties. Daarnaast zouden de spelers en hun omgeving meer gezondheidsrisico's lopen wanneer zij weer in het hele land wedstrijden zouden spelen. Anderzijds willen sporters niets liever dan hun sport beoefenen. Dit bracht de sporters in een morele spagaat. Joop Alberda, technisch directeur van de volleybalbond, schetste verschillende visies:

'De bovenkant van de competitie zegt: het is ons werk, we moeten onze sport laten zien aan de sponsors. Aan de onderkant, waar sommige clubs de twintig trainingsuren per week niet halen, is er een deel dat worstelt met de vraag of het maatschappelijk gezien acceptabel is weer te beginnen. We geven iedereen de ruimte zelf te beslissen, zoals dat hoort in een democratie.'
(Joop Alberda, technisch directeur Volleybalbond)¹⁴

Enkele clubs besloten zich terug te trekken uit de competitie vanwege gewetensnood, terwijl andere clubs van mening waren dat het juist tijd werd om weer wedstrijden te gaan spelen. In het handbal was het de bond die besloot voorlopig af te zien van een herstart. De directeur van het Handbalverbond benadrukte hierbij dat het belang in het handbal anders is dan bij basketbal of korfbal. De eredivisie in het handbal bestaat voor 95 procent uit amateurs; de topsporters handballen in het buitenland. Bij korfbal en basketbal spelen veel topsporters in Nederland.

Bij een aantal verenigingen werd duidelijk hoe de financiële belangen zwaarder wegen dan de ethische bezwaren. Volgens het protocol van NOC*NSF moeten spelers en staf twee keer per week worden getest. Sommige sportbonden betalen deze testen voor de topclubs, maar dat gebeurt niet overal. Wanneer een vereniging deze testen zelf moet betalen, kan dit op de begroting drukken, aangezien de verenigingen ook

¹³ NOS Sport (2021). [Lockdown brengt topsport in morele spagaat, maar sportieve drang wint.](#)

¹⁴ AD Sport (2021). [Sporters mogen de zaal weer in: 'Waarom eigenlijk? Met alles wat er in de wereld aan de hand is'.](#)

vaak met inkomensverlies te maken hebben. Zo geeft de voorzitter van de basketbalclub Lions uit Landsmeer aan:

‘Om een nieuwe sponsor te vinden, moeten we echter zichtbaar zijn. Dat kan alleen als we wedstrijden spelen. We moeten daarom wel dit offer brengen.’ (Tine de Wit-Nat, voorzitter van basketbalclub Lions)¹⁵

Inmiddels zijn de topcompetities in de meeste sporten hervat. De KNVB heeft besloten de zaalvoetbalcompetitie niet te hervatten¹⁶ en de handbalbond is gestart met een alternatieve competitie in kleinere poules van zes teams. Dit is een vervanging van de reguliere competitie, waarbij het spelen van wedstrijden centraal staat en niet om promotie of degradatie wordt gespeeld.¹⁷

5.4 Talentvolle sporters

Op het hoogste niveau zijn de (inter)nationale wedstrijden veelal hervat. Voor de meeste talentvolle sporters is dit niet het geval. In tegenstelling tot de grotere topsportevenementen vonden (internationale) jeugd-evenementen vaak geen doorgang, waardoor talenten weinig tot geen wedstrijden hebben gehad. Daarnaast moesten veel talentvolle sporters die een binnensport beoefenen uitwijken naar een trainingsaccommodatie in de buitenlucht.

In hoeverre de coronacrisis en de bijbehorende maatregelen invloed hebben op talentvolle sporters lijkt afhankelijk te zijn van allerlei factoren. Hierbij valt te denken aan de trainings- en wedstrijd-mogelijkheden per sport, de manier waarop talenten begeleid worden en de mate waarin zij gemotiveerd kunnen blijven. Ook de fase waarin de getalenteerde sporters zich bevinden kan van invloed zijn op de mate waarin zij problemen ondervinden als gevolg van de maatregelen. Over het algemeen is de uitstroom bij de transitie van junior naar senior groot, vanwege de vele uitdagingen waar een sporter in deze periode mee om moet gaan. Tijdens deze zogenoemde junior-seniortransitie wordt op atletisch, psychologisch, psychosociaal, academisch en financieel niveau veel van de sporter gevraagd.¹⁸ De gevolgen van de coronamaatregelen in de sport kunnen zorgen voor (extra) onzekerheid op een aantal van deze niveaus, waardoor het voor talenten extra lastig kan zijn om met deze uitdagingen om te gaan. Daarnaast kan de junior-seniortransitie zorgen voor extra druk bij jonge sporters. Zowel de eigen wil om goed te presteren als de eventuele selectie- en prestatiedruk vanuit de coach kan dit veroorzaken.¹⁸ Voor een aantal sporters zal het ontbreken van wedstrijden deze druk wegnemen, terwijl anderen de drang zullen voelen om zichzelf te bewijzen in de sport. Peter Zijerveld, talentcoach van de KNWU, constateert dat een aantal talenten kampt met motivatieproblemen, onder andere door het ontbreken van wedstrijden. Benito Maij (judocoach)¹⁹ en Robbert de Groot (ploegleider Jumbo-Visma Academy)²⁰ geven daarentegen aan dat het niet desastreuus is dat de talenten minder of geen wedstrijden hebben gehad, omdat hierdoor meer ruimte ontstaat om te kijken naar de persoonlijke ontwikkeling en de intrinsieke

¹⁵ Parool Sport (2021). [Topporten mogen weer, maar de zalen blijven leeg.](#)

¹⁶ Eredivisie Zaalvoetbal (2021). [Eredivisie niet meer hervat, mogelijk wel play-offs.](#)

¹⁷ HandbalNL (2021). [Alternatieve handbalcompetities vanaf 10 april als gevolg van verlengde lockdown.](#)

¹⁸ Rosier, N., Wylleman, P., Bosscher, V. de & Hoecke, J. van (2016). [De junior-senior transitie van Vlaamse topsporters](#) (factsheet). SPMB en SASO, Vrije Universiteit Brussel.

¹⁹ Sportknowhowxl (2021). [De vraag van Jac Orië aan Benito Maij.](#)

²⁰ AD Sport (2021). [Verloren wielergeneratie dreigt door corona: ‘Aantal heeft motivatieproblemen’.](#)

motivatie van de sporter. Dit lijkt vooral van toepassing te zijn op de talentvolle sporters die in beeld zijn: zij zijn reeds gescout of trainen al een tijd mee op een hoog niveau.

Ondanks grote onderlinge verschillen lijken de talentvolle sporters, die deel uitmaken van Talent TeamNL en fulltime trainen de coronacrisis over het algemeen goed door te komen. Zij kunnen een fulltimeprogramma afwerken, doordat zij gebruik kunnen maken van de uitzonderingspositie in de sportsector. De grootste zorgen zitten bij de talentvolle sporters bij de verenigingen. Door de lange sluiting van de sportsector ligt op dit niveau de talentontwikkeling nagenoeg stil. Ook Maurits Hendriks, technisch directeur van NOC*NSF, spreekt zijn zorgen uit:

‘Voor de huidige topsporters zijn er gelukkig goede trainingsmogelijkheden, ondanks alle beperkingen. En ook voor de laag die daar direct onder zit, vallen de gevolgen nog mee. De zorgen zitten vooral in de jonge leeftijdsgroepen. De aanvulling van onderop komt in het gedrang.’ (Maurits Hendriks)²¹

Kayan Bool, hoofd talentontwikkeling bij NOC*NSF, uit zijn zorgen over de krimpende kweekvijver. Hij geeft aan dat circa 10 procent van de jongeren onder de 18 inmiddels is gestopt met sporten in verenigingsverband. Volgens hem is dit te wijten aan het gemis van sociale verbindingen en het gebrek aan competitie. Al sinds half oktober is er voor deze doelgroep geen competitie meer, terwijl volgens Bool deze competitie juist nodig is om talenten de sprong naar topsport te laten maken.²¹ Het uitblijven van wedstrijden kan ervoor zorgen dat gevoelens van uitdaging, verbinding en competentie verminderen en kan daarmee knagen aan de motivatie. Niet alleen in Nederland bestaan deze zorgen. Ook in andere landen, zoals Australië en Duitsland, worden problemen voorzien op het gebied van talentontwikkeling.²²

²³

Het afhaken van (potentiële) talenten op jonge leeftijd is een voorbode van problemen op lange termijn. Om een beter beeld te krijgen van een eventueel verhoogd risico op het ‘verliezen’ van talent zal het Mulier Instituut in samenwerking met NOC*NSF onderzoeken op welke manier de coronamaatregelen invloed hebben (gehad) op de carrières van de huidige talentvolle sporters in Nederland en hoe deze groep hierin ondersteund kan worden.

5.5 Topsportevenementen

Testbeleid en wedstrijdbubbels

Sinds de topsport van het slot is, zijn in diverse sporten meerdere internationale topsportevenementen georganiseerd. Bij deze evenementen wordt een bubbel gevormd, waarin sporters, begeleidende staf en media zich verzamelen in een gesloten kring. Iedereen uit deze bubbel wordt vooraf en tijdens het evenement getest. Het IOC is overtuigd van deze werkwijze. Voorzitter Bach wees op de succesvolle ‘schaatsbubbel’ van Heerenveen.²⁴ In de schaatsbubbel in Thialf werden in januari en februari 2021 alle belangrijke prijzen van het seizoen verdeeld: de EK sprint en de EK allround, twee wereldbekerwedstrijden en de WK afstanden. Dankzij een zorgvuldig coronaprotocol viel geen enkele

²¹ NOS Sport (2021). [Zorgen om de kampioenen van overmorgen: 'De kweekvijver wordt veel kleiner'](#).

²² Drummond, M., Elliott, S., Drummond, C. & Prichard, I. (2020). [Youth sport and COVID-19: a potential generation lost](#). *Emerald Open Research*, 2:27.

²³ Sportschau (2021). [Wie der Lockdown den Fußball-Talente ein Bein stellt](#).

²⁴ Volkskrant (2021). [Olympische voorbereiding komt met volgeladen containers en beloofde vaccins op stoom](#).

besmetting te melden in de vijf weken dat de schaatsers en hun coaches in de bubbel zaten. Bij het opstellen van dit protocol werd naar andere sporten gekeken:

‘De bestaande coronadraaiboeken van de Formule 1, het voetbal en de Tour de France hielpen daarbij. Door goed kijken naar wat wel en niet werkt, kun je als sporten veel van elkaar leren. Je ziet dat dat andersom met het schaatsen als voorbeeld nu ook gebeurt.’ (organisator Patrick Wouters van den Oudenweijer van House of Sports)²⁵

Niet ieder evenement kwam ervan af zonder besmettingen. Na het EK indooratletiek in Torún (Polen) testten voor zover bekend 51 atleten positief op het coronavirus, waaronder acht Nederlandse atleten. Tijdens het evenement, dat in het eerste weekend van maart 2021 plaatsvond, kwamen ruim 700 atleten uit 47 landen bij elkaar. Volgens Ad Roskam, technisch directeur van de Atletiekunie, leefde de Poolse organisatie niet alle protocollen na.²⁶ Dat er tussen landen veel verschillen zijn in het opstellen en naleven van maatregelen, kwam begin april naar voren toen de Nederlandse judoploeg met meerdere positieve coronagevallen terugkeerde na een internationaal trainingskamp in Georgië. Volgens Pascal Bakker, manager topsport van de Judobond, golden er strenge regels, maar deze werden nauwelijks nageleefd. Er waren minder restricties als het gaat om terrassen en restaurants. De sporters en coaches vertoonden naar eigen zeggen menselijk gedrag en gingen daarin mee. Testbeleid en wedstrijd bubbels werken dus om besmettingen tegen te gaan, maar een goed doordacht protocol is niet voldoende. Het komt vooral aan op de naleving daarvan.

Olympische en Paralympische Spelen 2021

Waar begin dit jaar nog twijfels waren over de doorgang van de Olympische en Paralympische Spelen²⁷, heerst inmiddels het vertrouwen dat de Spelen deze zomer door zullen gaan.²⁸ Desalniettemin bestaat, met name onder de Japanse bevolking, nog steeds de twijfel of de Spelen op een veilige manier kunnen worden georganiseerd.

Volgens Andy Hoepelman, in het dagelijks leven hoogleraar Infectieziekten en lid van de FINA²⁹ COVID-19 Task force, is dat haalbaar. Hoepelman stelde het protocol op voor de FINA en heeft bij kwalificatietoernooien in onder andere Rotterdam en Triëst laten zien dat het lukt om evenementen veilig te laten verlopen. Tijdens deze evenementen is onder andere het testbeleid verbeterd. De kennis die de afgelopen maanden is opgedaan wordt meegenomen bij het protocol voor de Olympische Spelen. Ondanks dat de protocollen van internationale bonden, zoals de FINA, doorgaans botsen met de landenregels, is het gelukt om met de Japanse overheid compromissen te sluiten. Wel geeft Hoepelman aan dat de grote hoeveelheid mensen bij de Spelen een uitdaging is. Volgens Hoepelman zit dit met name in de sporters die minder of geen kans (meer) maken op een medaille en zich daarom minder strikt zouden houden aan de maatregelen. Het consequent opvolgen van de maatregelen en een goed doordacht testbeleid bieden overigens nog geen 100 procent garantie voor een negatieve testuitslag. Hoepelman geeft verder aan dat

²⁵ Friesch Dagblad (2021). [De entourage: Na vijf weken zonder besmetting stroomt schaatsbubbel weer leeg.](#)

²⁶ NOS Sport (2021). [EK indoor in Polen levert 51 coronabesmettingen op.](#)

²⁷ Trouw Sport (2021). [De twijfels over de Olympische Spelen groeien: ‘Maak er Tokio 2024 van’.](#)

²⁸ Volkskrant Sport (2021). [Olympische voorbereiding komt met volgeladen containers en beloofde vaccins op stoom.](#)

²⁹ De FINA is de overkoepelende internationale zwembond die gaat over [lijnzwemmen](#), [synchroonzwemmen](#), [schoonspringen](#), [waterpolo](#) en [openwaterzwemmen](#).

het soms lastig is om de testen te interpreteren. Zo kunnen de uitslagen van de PCR-testen lang positief blijven, maar dat wil niet altijd zeggen dat iemand besmettelijk is.³⁰

Om verspreiding van het coronavirus zoveel mogelijk tegen te gaan neemt het IOC maatregelen. Zo heeft de organisatie een hotel gereserveerd voor atleten die positief testen op het coronavirus tijdens de Spelen.³¹ Ook zal het IOC buitenlandse toeschouwers en vrijwilligers weren en alleen mensen toelaten in Tokio die een essentiële en operationele rol hebben, waardoor het aantal accreditaties aanmerkelijk lager is dan normaal.³² Ondanks dat dit een geruststelling is voor de lokale bevolking, wil de meerderheid van de Japanners de Olympische Spelen verplaatsen of afgelasten.³³ Zij maken zich zorgen over een ervaring van het coronavirus en het aantal besmettingen.³⁴ Momenteel heeft één land laten weten niet naar de Olympische Spelen te gaan: Noord-Korea slaat de Spelen over uit angst voor de pandemie.³⁵

Financiële gevolgen uitstel Olympische en Paralympische Spelen

In de tweede Monitor Sport en corona kwam naar voren dat het uitstel van de Olympische en Paralympische Spelen tot onvoorziene kosten leidt voor NOC*NSF. Ondanks dat deze kosten lager lijken uit te vallen dan de schatting van 1,5 miljoen euro, wordt de bestemmingsreserve van NOC*NSF flink aangetast. Inmiddels is de verwachting dat de totale extra kosten als gevolg van het uitstel van de Olympische en Paralympische Spelen kunnen oplopen tot 1,1 miljoen euro (zie tabel 5.1).³⁶ Deze kosten gelden enkel voor de Zomerspelen in Tokio en niet voor de Olympische en Paralympische Winterspelen in Beijing 2022.

Vanuit het Internationaal Olympisch Comité (IOC) is ter compensatie een eenmalige vergoeding te verkrijgen tot 100.000 dollar. De aanvraag hiervoor vanuit NOC*NSF is inmiddels goedgekeurd door het IOC. Ondanks dat de schatting aardig nauwkeurig is - veel kosten zijn immers al gemaakt - is nog niet van alle uitgavenposten duidelijk wat de precieze kosten zullen worden. De grootste zorgen zitten in de kosten voor het extra transport en de accommodatiekosten. Gedurende de Spelen mag geen gebruik worden gemaakt van het openbaar vervoer. Aangezien circa 150 Nederlanders buiten het Olympisch dorp zitten, vormen de kosten voor auto's en/of shuttleservices naar de verschillende trainings- en wedstrijdlocaties een grote uitgavenpost. Daarnaast mogen sporters pas zeven dagen van tevoren het Olympisch Dorp in, waardoor extra kosten moeten worden gemaakt voor overnachtingen.

Tabel 5.1 Overzicht geschatte extra kosten NOC*NSF als gevolg van uitstel van de Olympische en Paralympische Zomerspelen 2021

Type onkosten	Geschatte onvoorziene kosten
Extra personeelskosten	€325.688
Kosten voor extra bijeenkomsten	€96.337
Extra vrachtkosten	€40.700 ^a
Extra transportkosten	€160.000

³⁰ Hoepelman, A. *Persoonlijke communicatie*, 14 april 2021.

³¹ NOS Sport (2021). ['Besmette sporters gaan tijdens Olympische Spelen naar speciaal coronahotel'](#).

³² HLN Sport (2021). [IOC laat bij Olympische Spelen alleen mensen toe in Tokio die 'essentiële' rol hebben](#).

³³ Volkskrant (2021). [Het olympisch vuur trekt door Japan, maar het laat veel Japanners koud](#).

³⁴ RTL Nieuws (2021). [Grote meerderheid Japanners wil Spelen verplaatsen of afgelasten](#).

³⁵ NRC (2021). [Noord-Korea niet naar Olympische Spelen uit angst voor coronapandemie](#).

³⁶ Pol, H. van den. *Persoonlijke communicatie*, 6 april 2021.

Extra kosten accommodaties	€312.000
Kosten Covid-maatregelen	€235.285
Overige extra kosten	€15.000
Subtotaal	€1.185.010
Compensatie vanuit het IOC	- €83.910 (\$100.000)
Totaal	€1.101.100

Bron: Pol, H. van den. *Persoonlijke communicatie*, 6 april 2021.

^a Deze kosten komen grotendeels voort uit de kosten voor de containers, die worden geschat tussen de €14.000 en €35.000. In deze berekening is rekening gehouden met het maximale bedrag.

Op het thuislaten van een zestal begeleiders na heeft NOC*NSF weinig kunnen besparen. Dit heeft vooral te maken met het prestatieklimaat dat NOC*NSF hoog wil houden. Voor de volgende Olympische cyclus (Parijs 2024) is de vraag of de gemaakte plannen uitvoering kunnen krijgen. Aanvankelijk was het plan om extra aandacht te hebben voor verduurzaming, maar aangezien dit extra kosten met zich meebrengt, is nog onduidelijk in hoeverre dit haalbaar is. Om deze extra kosten goed in te kunnen schatten, wordt voor Tokio al wel gestart met het bepalen van de footprint van TeamNL. Naast de extra kosten die NOC*NSF maakt voor het uitzenden van de Olympische en Paralympische ploeg, maken de sportbonden extra kosten voor de uitzending naar Tokio. Bovendien houdt de Japanse regering nog altijd een slag om de arm, gezien het oplopende aantal besmettingen en de binnenlandse druk op het niet laten doorgaan van de Olympische Spelen.³⁷

Vorrang bij vaccinaties

[Half april werd bekend dat de gekwalificeerde Nederlandse sporters voor de Olympische en Paralympische Spelen voorrang krijgen bij de vaccinatie tegen het coronavirus.](#)³⁸ Ondanks dat de topsportsector niet wilde voordringen op ouderen en kwetsbare groepen, zijn de topsporters eerder aan de beurt dan gepland. Naar verwachting zal het gaan om ongeveer driehonderd Olympische en honderd Paralympische sporters die in aanmerking komen voor het vaccin van Pfizer/BioNTech. Het vaccin moet ervoor zorgen dat sporters enerzijds niet ziek worden van het coronavirus en anderzijds beschermd zijn tegen een mogelijke besmetting. Een positieve coronatest leidt namelijk tot uitsluiting van deelname in Tokio. Topsporters zijn overigens niet verplicht het vaccin te nemen. Na de sporters wordt geprobeerd om ook de begeleiders die naar Tokio afreizen te vaccineren. De topsporters waarderen de bevoorrechte positie zeer, maar deze zorgt ook voor gemengde gevoelens.³⁹ De voorrangpositie ligt maatschappelijk namelijk gevoelig.

5.6 Internationale concurrentiepositie

Verschillend vaccinatiebeleid

Nederland is het eerste West-Europese land dat de Olympische en Paralympische sporters voorrang heeft gegeven in het landelijke vaccinatieprogramma. Wereldwijd hebben andere landen al eerder deze keuze gemaakt. Landen als Israël, Servië, Kroatië en Hongarije gaven topsporters in een vroeg stadium voorrang. Andere landen, zoals Zuid-Korea, Nepal, Mexico en Nieuw-Zeeland, volgden iets later. Voor veel landen zijn de vroege vaccinaties een poging om veilig te kunnen deelnemen aan buitenlandse wedstrijden,

³⁷ Trouw (2021). [De druk op Tokio om de Spelen vaarwel te zeggen neemt toe](#). Geraadpleegd op 2-6-2021.

³⁸ NOS Sport (2021). [Olympiërs krijgen voorrang bij vaccinatie tegen corona](#).

³⁹ Het Parool Sport (2021). [Opluchting over vaccin, maar ongemak over voorrang bij olympische sporters](#).

zonder dat trainingen richting de Olympische Spelen in het gedrang komen door eventuele besmettingen. Daarentegen hebben andere landen publiekelijk gezegd dat zij vanuit een morele plicht niet zullen vragen om een voorkeursbehandeling voor topsporters. Het Chinese Olympisch comité heeft het IOC vaccins aangeboden.⁴⁰ Dit Chinese vaccin is echter niet in alle landen goedgekeurd. Door de grote landelijke verschillen in het vaccinatiebeleid, is de toegang tot vaccinatie voor topsporters zeer uiteenlopend richting de Spelen. Dit kan tot een ongelijk speelveld leiden als ploegen worden uitgesloten van deelname vanwege positieve testen.

Verschillen in training en competitie

Naast de verschillen in het vaccinatiebeleid bestaan er landelijke verschillen in de mogelijkheden tot training en competitie voor topsporters. Momenteel moeten nog tal van kwalificaties worden afgerond voor de Spelen. Tijdens de Olympische kwalificaties in het handbal heeft China zich bijvoorbeeld teruggetrokken vanwege reisbeperkingen. Landen maken verschillende keuzes als het gaat om uitzonderingen voor de topsport. Zo heeft Engeland een vijfphasenplan gemaakt voor de topsport.⁴¹ Dit plan moet richting en houvast geven voor de topsportsector, waarbij in fase vijf wordt gestreefd naar volledige en onbeperkte topsportcompetitie.

5.7 Conclusie

De meerderheid van de topsport- en talentprogramma's van sportbonden heeft, net als de TeamNL-centra, minder inkomsten als gevolg van de coronacrisis. Om hier gedeeltelijk in tegemoet te komen konden zij aanspraak maken op een eenmalige vergoeding vanuit de overheid. Naast de teruglopende inkomsten hebben veel bonden, de TeamNL-centra en NOC*NSF te maken met extra kosten. Een voorbeeld hiervan is de uitzending naar de uitgestelde Olympische en Paralympische Spelen in Tokio. Het uitstel brengt onder andere extra personeelskosten en extra kosten voor transport en accommodatie met zich mee.

De topsporters hebben de afgelopen maanden de trainingen kunnen voortzetten. Daarnaast zijn wedstrijden en topcompetities grotendeels weer mogelijk, zij het onder strikte omstandigheden. Inmiddels hebben in diverse sporten ook internationale evenementen plaatsgevonden, waarbij sporters en de begeleidende staf een zogenaamde bubbel vormen. In deze bubbels verzamelen sporters, begeleidende staf en media zich en wordt iedereen vooraf en tijdens het evenement getest. Deze aanpak kent wisselend succes, maar bij meerdere grote sportevenementen waar de protocollen zorgvuldig werden nageleefd hebben geen besmettingen plaatsgevonden.

Door de verschillen tussen landen in training en competitie en in vaccinatiebeleid kan een ongelijk speelveld ontstaan richting de Olympische en Paralympische Spelen in Tokio. Nederlandse topsporters hebben een goede uitgangspositie, zowel door de trainings- en competitie mogelijkheden als door voorrang bij de vaccinatie.

De zorgen zitten hoofdzakelijk bij de sporttalenten die trainen bij de sportvereniging. Zij hebben zich te houden aan de regelingen die gelden voor de breedtesport, waardoor bijvoorbeeld binnensporten al geruime tijd niet mogelijk is. Daarnaast heeft deze groep sporters, behalve onderlinge wedstrijden,

⁴⁰ NOS Sport (2021). [China biedt olympische atleten coronavaccins aan. Hendriks terughoudend.](#)

⁴¹ Department for Digital, Culture, Media and Sports. (2021). [Elite sport Stage Five - return to competition: safe return of spectators.](#)

weinig tot geen competitiemogelijkheden. Het is van belang om deze groep sporters in de gaten te houden, aangezien het afhaken van (potentiële) talenten op jonge leeftijd kan zorgen voor problemen op lange termijn. Daarom wordt op korte termijn verder onderzocht in hoeverre de coronamaatregelen invloed hebben (gehad) op de carrières van de huidige sporttalenten in Nederland.

